

DEĞERLER FELSESİ BAĞLAMINDA DİLBİLİM Linguistics in the Context of Axiology

Bilal GENÇ

Yrd. Doç. Dr. Kafkas Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
billgenc@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilim dallarından biri olan ve kendisini sadece dili araştırmaya odaklamış olan dilbilimin diğer sosyal bilim dalları arasındaki yerini değerlendirmektir. Çalışmamızda dilbilimin tarihsel süreç içinde nasıl bağımsız bir bilim dalı haline geldiğini ve hatta pilot bir rol üstlenerek diğer sosyal bilim dallarını da aydınlattığını göstermeye çalıştık. Ayrıca şurası unutulmamalıdır ki dilbilimin bulguları dünya üzerinde konuşulan/konusulmuş diller hakkında bizleri aydınlattığı, dil edinimi sürecine dair bilgilerimizi derinleştirdiği için dilbilim insani faaliyetler içinde önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Dilbilim, Değerler Felsefesi, Yabancı Dil, Sosyal Bilim
Abstract

In this paper we have tried to assess the place of linguistics which focuses itself on the study of language among other social sciences. We have tried to reveal how linguistics became a separate branch of science and even playing a pilot role enlightened other branches of social sciences. We would like to remind the audience of the fact that since the findings of linguistics have deepened our insight about the language spoken all around the world and about the language acquisition processes it has an exclusive place among other human activities.

Keyword: Linguistics, Axiology, Foreign Language, Social Science

1. Giriş

Dilbilimciler arasında sonradan mı öğrenildiği yoksa doğuştan gelen bir yetenek mi olduğu hususunda birçok tartışmaya sebep olan ve böylece de birçok hakkında birçok teoriler ileri sürülen olan dil olgusu[•], insanların biricik değilse de eşsiz bir iletişim aracıdır.

Diğer insani bilimlerde olduğu gibi dilbilimin doğuşu da ilk önce insanın kendi hakkındaki farkındalığının gelişiminden doğmuştur ve tıpkı Avrupanın felsefi, âhlaki, siyasi ve estetik düşüncesinin kaynağının kadim

• Bu konuda en önemli tartışma rasyonalistler ve ampirikler arasındadır. Rasyonalistler dilin doğuştan gelen yetenek olduğunu ileri sürerken ampirikler dilin yaşam içindeki tecrübeyle öğrenildiği iddiasındadırlar.

Yunan medeniyeti olduğu söylendiği gibi dilbilimin kaynağı/başlangıç noktası olarak da yine aynı kadim Yunan medeniyeti gösterilir (Robins, 1979). Bunun sebeplerinden biri, çağdaşlarına göre bilimde daha ileri bir düzeyde bulunan Yunanlıların, Yunanistan dışındaki insanların konuştukları dil ve Yunanca konuşan nüfus arasındaki lehçe farklılıkları görmüş olmalarıdır (Robins, 1979). Yunanlıların dilbilim alanındaki ilk bilimsel çalışmaları milattan önceki birinci bin yılın ilk başlarında bir alfabe çalışması yapmalarıydı. Daha sonraları adları eski Yunan felsefesiyle özdeş hale bütün büyük filozoflar –ör. Socrates, Plato, Aristotle, Protagoras, Zeno- dilbilim alanında da eserler vermiştir (Robins, 1979).

Ancak, dilbilimin başlatıcısı olma şerefini kadim Yunan'a değil de Hintli bilim adamlarına atfedenler de vardır (Lehmann, 1973; Meshtrie ve ark., 2000; Robins, 1979). Meshtrie ve ark. (2000) dilbilimin tarihindeki önemli aşamaların bir listesini çıkarırken önce M. Ö. 500 yıllarında Panini ve onun takipçilerinin sesbilim ve dilin yapısı hakkında yaptığı çalışmaları gösterir. Aslında, Panini'nin yaşadığı dönem hakkında kesin bilgiler yoktur, ancak Panini'nin M. Ö. 7. yüzyıl ile 4. yüzyıl arasında kalan bir zaman diliminde yaşadığı tahmin edilmektedir. Doğum yeri günümüzde Pakistan sınırları içinde kalan ve İndus ırmağı yakınları bulunan Shalatala'dır. *Astadhya* adlı kitabında Sanskritçe'nin 4000 kadar kuralını bir araya getiren Panini'nin çok ayrıntılı bir dilbilgisi örneği sunduğu belirtilmiştir (Aksan, 1980). Bu kurallar cümleyi oluşturan öğeleri açıklamaktansa, dilin temel yapı taşı olan ses ve ses gruplarına dair açıklamalardı. Harris (2005), Panini'nin kitabındaki Sanskritçe dilbilgisinin çalışılmasının eşdeğeri olarak Avrupa'daki Latince çalışmalarını gösterir, çünkü her ikisi de daha ziyade ezbere dayalı yani ezberi eğitim sisteminin geçerli bir parçası olarak kabul eden çalışma tarzlarıdır. Panini, dili insan davranışın ayrılmaz bir parçası olduğunu ve onun diğer insan davranışları tarafından etkilendiğini düşünür. Panini'ye göre dil hiyerarşik bir organizasyona sahip olan bütün bir sistemdir ve dilin alt seviyeleri arasında sıkı bir bağlantı vardır (Dahiya, 1995).

Böylece kadim Yunan ve Hint medeniyetlerinin bilim insanlarının dilbilim araştırmaları arasındaki bir fark ortaya çıkmış oluyordu. Bir yanda Panini örneğinde görüldüğü gibi dilbilgisi alanında çalışmalar yürüten Hint bilim adamları (aslında dilbilim tarihçileri, Hindistan'daki dilbilgisi geleneğinin Panini'den bin yıl kadar öncesine uzanan bir tarihi olduğunu düşünmektedirler) diğer yanda ise dilin mahiyeti ve dilin kaynağı veya dilin insan yapısı mı yoksa doğaüstü bir güçten mi kaynaklandığını tartışan Yunan bilim adamları bulunmaktadır. Örneğin Plato dil ve gerçeklik arasındaki ilişkiyi ele aldığı tek diyalogu *Cratylus*'da Yunanca yer alan bazı kelimelerin

barbar dillerinden ödünç alınmış olabileceğini düşünüyordu. Yunanlıların kendi dillerinin dilbilgisine ait kuralları geliştirmeleri için bir müddet daha beklemeleri gerekecekti.

Modern dilbilimin başlangıcıyla ilgili tartışmalarda ise bir fikir birliği göze çarpmaktadır. Panini'nin Sanskritçe hakkında yazdığı dilbilgisi kitabının Avrupalılar tarafından keşfedilmesi, Avrupa'da dilbilimin bir bilim dalı olarak ortaya çıkması yönünde en önemli kilometre taşlarından biri olmuştur. 1786 yılında Sir William Jones'un Sanskritçe, Latince, ve Yunanca hakkında yaptığı bir konuşmayla dilbilim ve diller arası karşılaştırmanın ve sınıflandırmanın da temeli atılmış oluyordu (Meshtrie ve ark., 2000). Jones'un 1784 yılında kurduğu *Asiatic Society* adlı derneğin 1786 yılındaki üçüncü yıldönümü münasebetiyle yaptığı *Sanskrit Dili* başlıklı konuşmasında Sanskritçe'nin hem Yunanca hem de Latince'den üstün bir dil olduğunu iddia etmişti (Lehmann, 1967). Jones aynı konuşmasında Sanskritçe ve Farsça ile Yunanca, Latince ve Kelt dilleri arasındaki benzerliğe dikkat çekmiş ve karşılaştırmalı veya tarihsel dilbilim diye bilinen bir sahanın doğmasına önderlik etmişti*. 19. yüzyıl boyunca Avrupalı dilbilimciler enerjilerini çoğunu Hint-Avrupa dilleri arasındaki köken birliğini keşfetmeye ve bu dillerin tarihi gelişimlerini araştırmaya ayırmışlardı.

1820'ye gelindiğinde Wilhelm von Humboldt dilin kurallı bir sistemler bütünü olduğunu görmüş ve bu sayede de 20. yüzyıldaki sözdizimi ve anlambilim çalışmalarının ana konularından birini ortaya çıkarmıştı. Noam Chomsky 1965 yılında yazdığı *Aspect of The Theory of Syntax* adlı kitabına yazdığı önsözünde von Humboldt'un meşhur bir bilim adamı olduğunu fakat hakkında çok araştırma yapılmadığını söylemiştir.

1880'lü yıllarda Amerika'daki dilbilimciler bir zamanlar Kuzey Amerika'da konuşulan yüzlerce dile ait bilgiler bulmaya başladılar. Aslında tarihsel-karşılaştırmalı dilbilimcinin ilk görevi bulduğu yeni bir dili tam anlamıyla tanımlamaktı. Bu kaygıyla hareket eden Amerikan dilbilimcileri

* Aslında William Jones'un ilgisini çeken tek şey dil değildi: o, tipik bir oryantalist gibi Doğu'nun edebiyatı ile de ilgilenmişti: *Bence Avrupa şiiri çok uzun süredir aynı tasvirleri kullanmaya ve aynı fabllara atıfta bulunmaya devam etmektedir... Asyatiklerin, halk kütüphanelerimizde bulunan belli başlı eserleri basılmış olsaydı. . . ve Doğu halklarının dilleri çalışılmış olsaydı... kuramsal araştırmalarımız için yeni ve bol ürün veren bir alan açılabilirdi; insan düşüncesinin tarihi hakkında daha fazla bilgi sahibi olur; yeni metaforlar ve benzetmeler ile donanırdık ve gelecekteki bilim adamlarının açıklayabileceği ve gelecekteki şairlerin de taklit edebileceği mükemmel eserler yazabilirdik* (Akt. Almond, 2003).

ve dünyanın diğer bölgelerindeki dilbilimciler, özellikle de yapıları Avrupa dillerinden çok farklı olan dillerle tanışınca, ihtiyaç duydukları şeyin dilin yapısı hakkında bir teori ve analiz yöntemi olduğunu gördüler. İşte bu düşüncüler öncüler Edward Sapir, Leonard Bloomfield ve Ferdinand Saussure'un olduğu Yapısalcılık akımının doğuşuna yol açtı.

Aslında Saussure'ı kendinden önceki dilbilimcilerden ayıran en önemli unsur onun kendinden öncekiler gibi dilbilimsel işaretler ile dünyadaki nesnelere arasındaki ilişkiyi incelemeyip aksine işaretlerin kendi içyapısını incelemeye yönelmiş olmasıydı. Saussure dildeki *işaretlerin* iki parçadan meydana geldiğini ileri sürmüştü: *işaret eden* (bir kelimeyi meydana getiren ses örgüsü) ve *işaret edilen* (kelimenin sahip olduğu anlam).

Saussure 1. ve 2. Dünya Savaşları arasında birçok dilbilimciyi etkilemiştir. Örneğin, bunlardan biri olan Leonard Bloomfield kendi Yapısalcılık versiyonunu geliştirmiştir. Leonard Bloomfield ve Charles Fries gibi bilim adamları Amerikan askerlerinin 2. Dünya Savaşı sırasında dil öğrenimlerine yardımcı olabilmek için Ordu Metodu olarak da bilinen Duy-Konuş Metodunun (Audio-Lingual Method) doğumuna yol açtı. Kartal (2005) bu metodun nasıl doğup geliştiği hakkında oldukça detaylı bilgi vermektedir: "İlk çıktığı yıllarda "Ordu Yöntemi" (Army Method) olarak bilinen bu yeni dil öğretim tekniği, aslında İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan ordusunda görev yapan personele dil öğretmek amacıyla tasarlanan büyük bir proje kapsamında geliştirilir. Söz konusu projenin temelleri ünlü Pearl Harbor baskınından sonra atılır." Amerikalılar Pasifik'te kendilerinden başka milletlerin de yaşadığını fark etmiş, bunların İngilizce konuşmadıklarını görmüş ve hakim bir devlet olabilmek için bu bölgede konuşulan dilleri iyice öğrenmeleri gerektiğini düşünmüşlerdi. Bu amacı gerçekleştirebilmek için Yale Üniversitesi'nden ünlü dilbilimci Leonard Bloomfield'in öncülüğünde Ordu Özel Eğitimi Programı (Army Specialized Training Program) adlı büyük bir projeyi hayata geçirirler (Kartal, 2005). Duy-Konuş yöntemi ruhbilimdeki davranışçı okulun prensiplerini benimseyen bir metottu ve bu yüzden öğrenmenin insani boyutunu ihmal ettiği gerekçesiyle ağır eleştirilere uğrayarak yerini yeni metotlara bırakmıştı.

Saussure'un etkilediği en önemli dilbilimcilerden ikisi Prag Okulu'nun üyeleri olan Roman Jakobson ve Nikolai Trubetzkoy idi. Prag yapısalcılarının en çarpıcı bulguları fonemik alanında olmuştu. Onlar bir dildeki seslerin envanterinin ancak sesler arasındaki bir dizi karşıtlıklarla analiz edilebileceğini ileri sürmüştü. Öyleyse Türkçe'deki "but" ve "put" kelimelerinin birbirinden farklıdır çünkü /p/ ve /b/ karşıt seslerdir. Bu durum

Japonların /r/ ve /l/ seslerini ayırt etmekte neden zorlandıklarını ortaya koymaya yardımcı olmuştur. Japonca'da /l/ ve /r/ aynı fonem olmalarına rağmen, İngilizce'de bunların iki ayrı fonem olması Japonların genelde İngilizce öğrenme özelde ise İngilizce konuşma ve dinleme yetenekleri üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.

Dilbilim verilerinin dil öğrenimine uygulanmasının yani uygulamalı dilbilim çalışmalarının temelinde Wardhaugh'un (1990) önemli bir tespiti vardı. Wardhaugh dilin bilimsel bir yöntemle araştırılması, dilin kullanımı ve insanların dil kullanımında gözlemlenen normların çalışılmasının bir takım problemleri olduğunu ileri sürmektedir, çünkü böylesi bir çalışmanın etrafımızda kullanılan dilde gözlemediğimiz dilbilimsel bilgi parçacıklarının bir sınıflamasından daha fazlasını yapıp dil ve dilin kullanımı hakkında bir takım genel prensiplere ulaşması gerekmektedir. Yalın bir şekilde dil tanımlamasının artık bilim insanları arasında itibarlı bir konumunun olmamasının nedeni pratik kaygılarla açıklanabilir. Aslında dilbilim alanında tarihsel süreç içinde çeşitli ekollerin ortaya çıkışında da Wardhaugh'un sözünü ettiği kaygılar önemli rol oynamıştır.

2. Dilbilim Ekolleri

Dilbilim tarihine bakıldığında üç ekolün ön plana çıktığı görülebilir: Geleneksel Dilbilim, Yapısal Dilbilim, ve Dönüşümsel-Üretimsel Dilbilim. Bu akımlardan ilk ikisinin modasının geçtiği ve günümüz teorilerinin çoğunun sonuncu akımla ilgili olduğu ileri sürülmektedir (Çelik 2007). Yine de dilbilim tarihinde diğer teorilere oranla daha önemli addedilen bu üç teoriyi aşağıda daha geniş şekilde ele almaya çalışacağız.

2.1. Geleneksel Dilbilim

Geleneksel dilbilim veya geleneksel dilbilgisi isimleriyle anılan bu akımı dilbilim çalışmalarının öncüsü kabul etmek yanlış olmayacaktır. Aslında geleneksel dilbilim, geleneksel dilbilgisi şeklindeki adlandırmadan da anlaşılacağı üzere dilbilimden ziyade bir dilbilgisi etkinliğidir. Geleneksel dilbilgisinin geçmişi Latince dilbilgisi ve öğrenimi hakkında çalışmaların yoğunlaştığı Ortaçağ'a kadar uzanır. Geleneksel dilbilimi veya dilbilgisi ile diğer dilbilim ekolleri arasındaki en temel ayrım kuralcı ve betimleyici şeklindeki ayrımdır: Geleneksel dilbilim tipik bir dilbilgisi çalışmasında olduğu gibi genelde dilin özelde ise cümlelerin (soru, olumsuz, olumlu) ve diğer dilbilgisi yapılarının nasıl olması gerektiğini genelde dilin özelde ise cümlelerin (soru, olumsuz, olumlu) ve diğer dilbilgisi yapılarının nasıl olması gerektiği *buyururken* diğer dilbilim ekolleri *betimleyici* bir yaklaşımla bu belirttiğimiz unsurların toplumun konuştuğu şekliyle dilin

içinde nasıl olduklarını tasvire çalışırlar.

2.2. Yapısal Dilbilim

Yirminci yüzyulün başlarında 1857-1913 yılları arasında yaşamış olan Ferdinand de Saussure'un çalışmalarıyla yapısalci veya betimleyici adıyla anılan dilbilim akımı ortaya çıktı. O zaman kadar ki dilleri tarihsel süreçleri içerisinde araştırmayı tercih eden genel eğilimin aksine bu yeni akım belirli bir dili belirli bir zaman süreci içinde çalışmayı yani artzamanlı bir araştırma yerine eşzamanlı bir araştırmayı tercih etmiştir. Saussure dilin düşünce ve ses arasında bağlantı sağlayan sistematik bir *yapı* olduğuna ve sesler ile dilbilimsel işaretler arasındaki ilişkiyi *nedensizlik* ilkesinin belirlediğine inanmıştır. Yapısalci ekolün Amerika'daki temsilcileri olan Edward Sapir ve Leonard Bloomfield ise dilbilimsel olmayan ölçütlerin yapısal bir betimlemede yerinin olmayacağını düşünmüşlerdir. Edward Sapir, hocası Franz Boas ve Leonard Bloomfield 1. Dünya savaşından sonra 1924 yılında *The Linguistic Society of America*'yı (Amerikan Dilbilim Derneğini) kurarak dilbiliminin Amerika'da bağımsız bir bilim dalı haline gelmesinde önemli rol oynamışlardır (Andresen, 1990). Ayrıca Bloom'un 1933 yayımlanan başyapıtı *Langiage* (Dil) yapısalci ekolün klasik metinlerinden biri kabul edilmektedir.

2.3. Dönüşümsel-Üretimsel Dilbilim

1950lerde çağımızın en ünlü dilbilimcilerinden biri olarak kabul edebileceğimiz Noam Chomsky'nin eserleriyle dilbilim yeni bir ekolle tanıştı: dönüşümsel-üretimsel dilbilim. Chomsky bir yandan bir cümlenin analizinde kullanılan geleneksel özne-fiil-nesne şeklindeki yüzey yapıyla değil de cümledeki kelime öbeklerinin birbiriyle nasıl bağlandığını gösteren yani cümlenin nasıl *üretildiğini* gösteren derin yapı ilişkilerini ileri sürmüş diğer yandan da kelime öbeklerinin karmaşık cümleleri nasıl oluşturduğuna dair *dönüşüm* kurallarını ileri sürmüştür. Chomsky'nin ileri sürdüğü şekliyle dönüşümsel-üretimsel dilbilim diller arasındaki farkın sadece yüzey yapılarında olduğu; dillerin derin yapılarının aynı olduğu varsayımına dayanır.

3. Değerler Felsefesi ve Dilbilim

Bertrand Russell (1997), felsefe ve diğer bilim dalları arasındaki farkı açıklarken felsefenin de diğer bilim dalları gibi bilgiyi bulmayı amaçladığını ancak kadar diğer bilimler bir takım pozitif sonuçlara ulaşırken felsefe için bu durumun geçerli olmadığı söyler. Örneğin bir tarihçi veya matematikçi alanı hakkında size somut bilgiler verebilirken bir felsefeciye sorduğunuz soruların cevabı kesin olmayacaktır. Belki de felsefenin

bilimlerin anası kabul edilmesinin arkasındaki gerekçe de bu olmuştur: önce felsefe gözlemlemiş, merak etmiş, soru sormuş ve herhangi bir alan hakkındaki bilgiler de sistematik bir kesinlik kazanınca o alan felsefeden ayrılarak bağımsız bir bilim dalı haline gelmiştir. Russell bu görüşünü, astronomi ve psikolojinin felsefeden doğan bilimler olduğunu ve Newton'un başyapıtının adının "Doğa Felsefesinin Matematik Prensipleri" olduğu şeklindeki bir argümanla destekler.

Russell bu düşünceleriyle felsefi faaliyet için küçük de olsa bir destek sağlıyor ve felsefenin değerinin ne olduğu sorusuna bir cevap daha veriyordu. Peki, ama dilbilimin değeri nedir? Dilbilimcilerin çabalarının haklı bir gerekçesi olduğunu gösteren şey nedir? En sade tanımıyla dilbilim dilin yapısının ve mahiyetinin araştırılmasıdır. Dil yapısının ve mahiyetinin araştırılması bizlere çok ilginç bulgular suna gelmiştir: Sir William Jones'un Sanskritçe araştırmaları sonucunda ortaya atılan Hint-Avrupa Dil ailesi varsayımıyla birlikte Hint, İran ve Avrupa toplumlarının ataların aynı olabileceğini düşündüğümüz gibi, dilin yapısı üzerindeki çalışmalar bir dil kullanıcısına göre hangi yabancı dili öğrenmenin daha kolay veya zor olacağına hususlarında ufkumuzu genişletmiştir.

Tıpkı edebiyat eleştirisi teorileri mevcut edebi eserler üzerinde herhangi bir değişikliğe sebebiyet vermeden sadece edebi eserleri ele alışımızda bize yeni perspektifler kazandırdığı gibi; tarih bilimi, çoğunlukla tarih içinde olayların varoluşları ile ilgili değil de sadece bu olayların sebepleri ve sonuçları hakkında bize aydınlatıcı bilgiler sunduğu gibi insanı ve onun eylemlerini araştıran diğer bilimler de konu malzemeleri üzerinde değişiklik yapmadan sadece yeni yorumlar ve vukufiyetler sunmaktadır. Bu bağlamda, dilbilim de konusu olan dil olgusu üzerinde bir değişikliğe yol açmaz ve sadece dil olgusunu çeşitli yönlerden tanımlar ve bu olgu içindeki ses, anlam, sözdizimi, vb. düzeyler hakkında bizi aydınlatır.

Dilbilimin en önemli bulgularından biri dilin bir yapısı olduğunu; dilin bir kurallar bütünü olduğunu ve cümlelerin yapıtaşları olan kelimelerin dizilişinin rastgele değil belli bir ahenk içinde meydana geldiğini ortaya koymasındır. Bunu yanı sıra Tarihsel-Karşılaştırmalı Dilbilim bir dilin tarihindeki ses ve anlam değişimlerini araştırarak o dile ait eski eserlerin incelenip, araştırılmasına katkı sağlamıştır. Ve dahası diller arasındaki genetik akrabalıkları araştırarak hangi milletlerin tarihin gizli geçmişinde birliktelikleri olduğu hususunda postulatlar ileri sürmüştür.

Dilbilim, 1950'den sonra bir pilot-bilim rolü üstlenerek, insani bilimler arasında ayrıcalıklı bir yer kazanmıştır. Bugün budunbilim, toplumbilim, ruhbilim ve ruh çözümlemesi dilbilimin yöntem ve terimcesinden faydalanmaktadır (Kıran, 2001). Dilbilimin temel görevi, dilin

betimlemesini yapmaktır. Bu betimleme her türlü kuralcılıktan uzak, olguların salt gözlemine dayanır. Bu anlamda dilbilim kesin (matematiksel) bir bilimdir. Bir nesnesi, bir alanı ve bir yöntemi vardır (Kıran, 2001).

Kıran (2001) dilbilimin önemine değinirken, tıpkı diğer bilim dallarındaki özellikle de tıp bilginlerinin yaşadığı bir sıkıntıdan örnek verir: Nasıl ki bir doktor kendisini tıptan çok anladığını iddia eden “sıradan” birine rastlarsa dilbilimci de kendisinin dilden çok anladığını söyleyen “sıradan” birine rastlayabilir. Ancak bir bilim dalı hakkında konuşmak her şeyden önce bir terminoloji bilgisine gerektirmektedir; dilbilimin kullandığı terminolojinin toplamına da dil kullanarak dil hakkında konuşmak anlamına gelen üstdil denir. Dilbilimci üstdil içinde üretilen *gösterge*, *gösteren*, *gösterilen*, *dil yetisi*, *biçim*, *töz*, *nedensizlik*, *değer*, *eşzamanlılık*, *artzamanlılık*, *dizimsel ilişkiler*, vb, kavramlar yoluyla toplumun kullandığı dil hakkında çalışmalar yapar. Bu çalışmalardaki amaç sağlam bir iletişim aracı oluşturarak dilsel, kültürel ve toplumsal değerleri sonraki kuşaklara aktarmaktır. Bu noktada Kıran’ında yaptığı gibi Konfüçyüs’ün şu önemli tespitini aktarmak yerinde olacaktır: “Dil düzgün olmayınca, söylenen söylenmek istenen değildir; söylenen söylenmek istenen olmayınca, yapılması gereken yapılmadan kalınca, töreler, sanatlar geriler; töreler, sanatlar gerileyince de adalet yoldan çıkar; adalet yoldan çıkınca halk caresizlik içinde kalır. İşte bundan, söylenmesi gereken başıboş bırakılmaz. Bu her şeyden önemlidir”.

4. Sonuç

Tarihi insanlık tarihi kadar eskiye giden dilbilim, insanoğlunun hem kendi dilini hem de diğer ulusların dilini anlama/öğrenme çabalarıyla yüzyıllar boyu evrilerek günümüzdeki birçok alt dallarıyla modern şeklini almıştır. Kadim Yunan, Kadim Roma ve eski Çin’in günümüzde isimlerini kolayca hatırlayabildiğimiz bilginlerinin hemen tamamı dil olgusu hakkında fikir serdetmişler; dilin önemine, yapısına dair bizim mevcut bilgilerimizin temelini oluşturmuşlardır.

Tarihi Kadim Yunan’a ve Kadim Roma’ya kadar uzanan yabancı dil öğrenme olgusu ve dilbilim araştırmaları yüzyıllar boyu araştırmacıların katkılarıyla günümüzde birçok alt branşa sahip olan dilbilim ve uygulamalı dilbilim disiplinlerinin temelini oluşturmuşlardır. Eski Roma’da zenginler çocuklarına yabancı dil öğretme için o yabancı dili konuşan bir hizmetçi tutarak çocuklarının küçük yaştan itibaren yabancı dil öğrenmesini sağlamaya çalışmışlardır. Günümüzde yüzyıllar boyunca dil öğrenimi hakkında yapılan çalışmalarla dil olgusu ve öğrenme olgusu hakkında bilgisini ilerleten insanoğlu, teknolojinin de yardımıyla daha sofistike

yöntemler ve tekniklerle dil öğrenme çabalarına devam etmektedir.

Dilbilim ve uygulamalı dilbilim araştırmacılarının yaptıkları ve yapacakları dilin mahiyeti, yapısı ve öğreniminde başarının artırılması yönünde çalışmaların tüm insanlar için faydalı olacağı kesindir. Yine de birçoklarının iddia ve arzu ettiği gibi insanoğlunun İncil’de anlatılan Babil öncesi döneme dönüşü hem ütöpiktir hem de mevcut dil zenginliğinden mahrumiyet anlamına geleceği için çok da hoş olabilecek bir durum değildir. Gelecek için umudumuz odur ki, dilbilim ve uygulamalı dilbilim çalışmaları sayesinde insanların birbirini eskiye nispetle daha çok anladığı ve yabancı dil bilememe engelleri nedeniyle yaşanan iletişim sorunlarının daha da az bir düzeye indiği günleri görebilmemiz mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, D. (1980). Açış Konuşması. *Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları*. (s. 9-15) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ALMOND, I. (2003). Buda Masalları, Arabistan Rüyalari: Joyce Ve Doğu Tasvirleri. (Çev. Bilal Genç) *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2003 (2), 249-260.
- ANDRESEN, J. T. (1990). *Linguistics in America, 1769-1924: A Critical History*. London: Routledge.
- CHOMSKY, N. (1965). *Aspect of The Theory of Syntax*. ABD: The Massachusetts Institute of Technology.
- ÇELİK, M. (2007). *Linguistics for Students of English* (Vol.1). Ankara: EDM Yayıncılık.
- DAHIYA, Y. V. (1995). *Panini as a Linguist : Ideas and Patterns*. Delhi: Eastern Book Linkers
- HARRIS, W. (2005). Linguistics and Language: A Broad Overview. Online Document <http://community.middlebury.edu/~harris/linguistics.html> [10.07.2005]
- KARTAL, E. (2005). Bilişim-İletişim Teknolojileri Ve Dil Öğretim Endüstrisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 4 (4).
- KIRAN, Z. (2001). *Dilbilime Giriş: Dilbilgisinden Dilbilime*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- LEHMANN, W. P. (Ed.). (1967). *A Reader in Nineteenth Century Historical Indo-European Linguistics*. Bloomington: Indiana University Press
- LEHMANN, W. P. (1973) *Historical Linguistics: An Introduction*. New York: Holt, Rinehart and Winston
- MESHTRIE, R., Swann, J., Deaumert, A., Leap, W. L. (2000). *Introducing Sociolinguistics*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
- ROBINS, R. H. (1979). *A Short History of Linguistics*. London: Longman.
- RUSSELL, B. (1997). *The Problems of Philosophy*. Oxford: Oxford University Press.
- WARDHAUGH, R. (1999). *An Introduction to Sociolinguistics*. Massachusetts: Basil Blackwell.